

Fjärde söndagen i advent

Uppsala domkyrka, 19 december 2021

Andra årgångens texter

När jag var ny student här i Uppsala hamnade jag i ett samtal med en äldre kvinna som jag fortfarande kommer ihåg. Hon var en aktiv gudstjänstfirare i Svenska kyrkan och hon visste att jag läste teologi. Hon bar på en fråga som hon ville dela med mig. Hon brukade småprata med jungfru Maria ibland – inte på något övernaturligt sätt utan precis så vardagligt som man kan småprata i sitt inre med en annan människa som står en nära. Nu undrade hon hur kyrkan kunde tänkas se på detta småpratande. Hon tyckte inte att det var så att hon bad till jungfru Maria men hon umgicks onekligen med henne på ett dialoginriktat sätt.

Jag hade inte läst så särskilt många kurser i teologi – och inte en enda högskolepoäng i mariologi – så jag gav ett ganska flummigt men mycket diplomatiskt svar. Det är inte det svaret som gör att jag fortfarande minns det här samtalet. Jag kommer ihåg den här kvinnans fråga eftersom den väckte en följdfråga hos mig.

Varför tyckte hon inte att det gick lika bra eller lika lätt att småprata med Jesus i stället? Svaret som hon gav mig har jag burit med mig sedan dess. Kvinnan sa att hon tyckte att det blev lite lättare att förstå vad det innebär att Gud har blivit människa genom samtalen med jungfru Maria. Maria är en människa som vi och hon är den människa som känner Jesus Kristus allra bäst. Hon har varit intimt förenad med honom. Han har varit en del av hennes kropp. Därför kan hon bättre än någon annan människa hjälpa oss att lära känna honom.

Att Gud blir människa i Jesus Kristus är ett stort mysterium som övergår alla människors förstånd – också jungfru Marias förstånd och hon var ändå med när det hände. Vi kan inte med våra jordiska ord till fullo förstå eller exakt beskriva vad Guds människoblivande i Jesus Kristus innebär eller hur det gick till men det gör inte orden överflödiga. Precis som jungfru Maria kan vi använda våra välbekanta ord för att uttrycka vår glädje och ta till oss det Gud gör i våra liv och i vår värld.

När ängelns budskap landat i Maria bröt lovsången fram. Maria satte in sitt eget liv och det Gud gjorde med henne och genom henne i ett större sammanhang. Hannas lovsång (i Gamla

testamentet) hjälpte Maria att tränga djupare in i det mysterium som hon var indragen i. Hon använde de välbekanta orden för att dela med sig av sin glädje och fördjupa perspektiven.

Vi gör något liknande när vi stämmer in i kyrkans trosbekännelse. Vi sätter in Guds människoblivande i ett oändligt stort perspektiv. Vi bekänner att Sonen, som är född av Fadern före all tid, blir född av en moder här på jorden, här i tiden. Allt hade blivit till genom honom. Han är Ordet, som i begynnelsen fanns hos Gud, och nu föds han mitt i allt, i alltets mitt. När han, som är avlad av den helige Ande, föds av jungfru Maria blir hon Herrens moder. Vi förstår inte hur det går till men precis som Maria har vi tillgång till ett arv av formuleringar som låter mysteriet gripa tag i och involvera oss. Med orden kan vi uttrycka den glädje som har blivit vår genom att Gud har blivit människa och låta perspektiven djupna.

När formuleringarna i våra trosbekännelser kastar ljus över våra liv och upplyser oss på ett sådant sätt fyller de en mystagogisk funktion. Numera är mystagogik inte ett ord som vi använder i vardagslag. I den tidiga kristna kyrkan var det annorlunda.

Mystagogiken var då en etablerad form av lärande, en särskild sorts undervisning som framför allt hörde samman med förberedelsestiden inför de stora kristna högtiderna – och dit hör onekligen julen med dess adventstid. Mystagogerna hjälpte människor att fläta samman orden som förmedlar trons innehåll med kroppsliga uttryck för eller intryck av trons liv. Man kan därför likna mystagogerna vid barnmorskor. De förlöste orden så att trons mysterier på nytt kunde få kropp och konkret gestalt i vår jordiska verklighet. Glädjen och budskapet om den – evangeliet – inkarnerades på nytt.

Om orden i trosbekännelsen är dogmernas eller lärobildningens utsida så är mystagogiken en upptäcktsfärd i den verklighet som orden sätter oss i förbindelse med. Den verkligheten kan beskrivas som dogmernas insida. Musik, liturgi och konst är klassiska mystagogiska verktyg som innesluter oss i trons mysterier genom att engagera en större del av vår kropp än den begränsade del som utgörs av vår hjärna.

Vi kan inte förstå ens en bråkdel av vad det innebär att Gud har blivit människa i Jesus Kristus. Mystagogiken hjälper oss att inte rädas utan glädjas över den oförmågan eftersom den inbjuder oss upptäcka mer av trons oändliga rymder och djup också med hjälp av andra organ än vår hjärna. Till sådana upptäcktsfärder inbjuds vi även av jungfru Maria. Hon är en

enastående mystagogisk pedagog för hon vet mer än någon annan människa hur man tar emot ordet i sin kropp. Jag tror att det var det som kvinnan som jag mötte som ny student i Uppsala hade upptäckt. Det var därför som hon så gärna småpratade med henne.

För den kvinnan och för oss alla är jungfru Maria en förebild som kan visa oss hur också vi kan umgås med Jesus Kristus på ett upplysande sätt. Vi kan göra som Maria gjorde när hon fick lära känna Jesus och upptäcka mer av hemligheten med honom. Marias relation med Jesus började med att hon inte förstod särskilt mycket av det som sades om honom. Hon fick inte ihop sina tankar kring ängelns budskap men relationen tog inte slut i och med detta. Den växte precis som barnet som hon bar i sin kropp. Maria kan på ett pedagogiskt sätt lära oss att inte släppa taget om Jesus Kristus när vi inte begriper oss på honom.

Hon kan också inspirera oss att i all enkelhet dela vår vardagliga tillvaro med honom även under perioder när det inte sker några uppseendeväckande underverk i våra liv. Det var så som hon levde tillsammans med honom i många år innan han började sin offentliga gärning. Precis som hon gjorde får vi också småprata med honom om våra glädjeämnen och bekymmer. Det är ett sätt som vår tro att han är Gud med oss kan beröra vår kropp och våra liv. Just nu, i slutet av adventstiden, får jungfru Maria på ett särskilt sätt påminna oss om att väntetider inte behöver vara tråkiga mellanrum. Väntans tider – utrymmet som uppstår mellan det som har planerats eller förutsagts och det som kommer att hända – kan vi, precis som jungfru Maria, låta fyllas av lovsång och jubel. Vi kan, precis som hon gjorde, lyssna till och använda de välbekanta orden för att uttrycka vår glädje och fördjupa perspektiven.

Biskop Karin Johannesson, Uppsala stift

